

**Thuiskomen in Gorredijk:
De rol van Sociale Cohesie en Gemeenschapszin in het Integratieproces van Nieuwkomers in
een groot Fries dorp**

Peter van der Werf,

S4156641

Rijksuniversiteit Groningen

Bachelorproject HGP

Projectbegeleider:

Tialda Haartsen

Aantal woorden: 6.599

Samenvatting

Dorpen worden van oudsher gekarakteriseerd door sociale cohesie en gemeenschapszin en lijken nieuwkomers niet altijd te verwelkomen. De focus van dit onderzoek ligt op hoe nieuwkomers hun integratieproces in een groot dorp in de Friese gemeente Opsterland, ervaren, en wat de rol is van de cohesie en gemeenschapszin van het dorp Gorredijk in dat integratieproces. Uit interviews met tien nieuwkomers over hun verhuisredenen, verwachtingen en ervaringen in hun nieuwe woonplaats blijkt dat de grootte van het dorp ervoor lijkt te zorgen dat er weinig sprake is van een hechte dorpsgemeenschap. Gorredijk blijkt een divers en open dorp te zijn, waardoor nieuwkomers zich snel welkom voelen. Er is enige mate van behulpzaamheid en sociale controle, wat deels bijdraagt aan de integratie beleving. Het perspectief op het integratieproces verschilt voor respondenten uit het noorden en uit het zuiden van Gorredijk. Het noorden heeft meer elementen van een dorpsgemeenschap, terwijl in het zuiden gesproken wordt over 'stedelijke eigenschappen'. En is er verschil in plaatsverbondenheid tussen de nieuwkomers in de noordelijke en zuidelijke buurten. De mate waarin nieuwkomers onderdeel willen worden van hun omgeving lijkt echter doorslaggevend te zijn op het integreren en ervaren van gemeenschapszin. De resultaten blijken gedeeltelijk in lijn met bestaande literatuur, echter is in dit dorp minder te spreken over een gemeenschap. Zo is vervolgonderzoek in kleinere dorpen van belang om een beter beeld te krijgen van de rol van gemeenschapszin op het integreren van nieuwkomers.

Inhoudsopgave

Introductie	2
Theorie	3
Sociale cohesie	3
Locals versus Nieuwkomers	4
Integratie	4
Concepten	5
Verwachtingen	5
Methoden	6
Onderzoeksprocedure	6
Participanten werving	6
Onderzoeksethiek	7
Resultaten	8
De Nieuwkomers	8
Verhuisredenen	8
Verwachtingen	8
Ervaringen cohesie en gemeenschapszin	9
Openheid	9
Behulpzaamheid en sociale controle	9
Belang van nieuwkomers	11
Bijeenkomsten en initiatieven	12
Positie in het dorp	13
Discussie	14
Implicaties en aanbevelingen	15
Literatuur	17
Bijlagen	19
A: Interview Guide	19
B: Toestemmingsverklaring	22
C: Codeerschema	24

Introductie

Ondanks dat veel delen van de wereld worden gekenmerkt door voortdurende verstedelijking, lijkt er in Nederland behoefte te zijn ontstaan aan ruimte, en daarmee wonen in een landelijke leefomgeving. Hans et al. (2022) zien een relatieve toename van stedelingen die woningen kopen in landelijke gemeentes. Er zou vanaf de jaren 2010 een stagnerende verstedelijking zijn en een trek naar de periferie. Motieven achter deze de-urbanisatie zijn vooral de charme van de landelijke idylle; een rustige, ruimtelijke en aantrekkelijke omgeving (Bijker et al., 2012; Haartsen en Stockdale, 2017). Tevens noemen nieuwkomers het vriendelijke karakter van landelijke gemeenschappen als een belangrijk onderdeel van de motivatie om naar een dorp te verhuizen, maar spelen de beschikbaarheid, ligging tegenover familie en vrienden en lagere woningprijzen ook mee (Bijker et al., 2012). Haartsen en Stockdale (2017) beschrijven dat de fysieke omgeving voornamelijk de motivatie is om te verhuizen, echter zijn het de vermeende sociale aspecten van een dorp wat de nieuwkomers doen laten 'blijven'. Vestigen in een nieuwe plaats kan relatief eenvoudig zijn, integreren daarentegen is van veel verschillende factoren afhankelijk.

Dit onderzoek zal zich dan ook met name gaan focussen op deze sociale aspecten binnen dorpen. Bestaande literatuur legt de link dat nieuwkomers blijven wonen in dorpen door de verbondenheid die ze hebben opgebouwd (Haartsen en Stockdale, 2018). Echter maakt plaatsverbondenheid nog niet dat de nieuwkomers zich onderdeel voelen van hun nieuwe woonplaats; nog niet geïntegreerd voelen.

In academische literatuur is de focus vooral gebleken op de verhuismotieven naar dorpen (Bijker et al., 2012) en plaatsverbondenheid (Gielsing et al., 2017; Haartsen en Stockdale, 2018) van nieuwkomers in Nederland. De ervaringen in het integratieproces van nieuwkomers in plattelandsgebieden heeft nog weinig academische focus gehad. Daar richt dit onderzoek zich op, met als uitgangspunt de sociale aspecten van het dorpsleven vanuit het oogpunt van nieuwkomers. Inzichten uit dit onderzoek kunnen nuttig zijn voor lokale overheden om de integratie van nieuwkomers in landelijke gebieden te bevorderen, waarmee gemeenschapsontwikkeling kan worden ondersteund. Het onderzoek kan dienen als bron van informatie voor gemeenschapsorganisaties en lokale initiatieven die streven naar de versterking van gemeenschapsbanden en sociale cohesie in dorpen, wat kan leiden tot meer betrokkenheid in burgerinitiatieven. Dit onderzoek kan eveneens bijdragen aan het verminderen van vooroordelen en discriminatie tegenover nieuwkomers of de dorpingen.

De focus van dit onderzoek ligt op de nieuwkomers van een groot Fries dorp, in de landelijke gemeente Opsterland, hoe zij deze stap en hun integratie in het dorp Gorredijk ervaren, met als startpunt de volgende hoofdvraag:

Hoe ervaren nieuwkomers in Gorredijk het integratieproces in het dorp en wat is de rol van de sociale cohesie en gemeenschapszin van het dorp Gorredijk in dat integratieproces?

Dit onderzoek streeft ernaar inzicht te verwerven in de sociale interacties, integratieprocessen en percepties van nieuwkomers in dorpen. Echter, is de loop gelegd op één casus, het grootste dorp in de gemeente; Gorredijk.

Om de centrale onderzoeksvraag te beantwoorden, worden de volgende deelvragen voorgesteld:

- Wie verhuizen naar Gorredijk en wat zijn hun verwachtingen?
- Hoe ervaren nieuwkomers de sociale cohesie en gemeenschapszin in Gorredijk
- Hoe omschrijven nieuwkomers hun positie in hun woonplaats?

Theorie

Vestigen in een nieuwe plaats kan relatief eenvoudig zijn, integreren is van meerdere factoren afhankelijk. Zowel de migrerende individu als de fysieke en sociale eigenschappen van het dorp zijn van belang (Costello, 2007; Patten et al., 2015; Vermeij en Gieling, 2016). Zo kan de houding en mobiliteit van de nieuwkomer invloed hebben op de betrokkenheid bij het dorp, maar zal het sociale karakter en de sociale cohesie van het dorp ook een rol spelen.

Sociale cohesie

Dorpen worden van oudsher gekenmerkt door sociale cohesie (De Haan, 2006; Steenbekkers et al., 2017). Om de rol van sociale cohesie te begrijpen in het integratieproces in rurale context, hebben deze concepten wat toelichting nodig. De term wordt voornamelijk gebruikt om de mate aan te geven waarin de mensen zich met elkaar verbonden voelen in een bepaalde geografische context (Forrest en Kearns, 2000; 2001). Volgens Forrest en Kearns (2000; 2001) bestaat sociale cohesie uit vijf aspecten. Het eerste aspect is het belang van 'gemeenschappelijke waarden en cultuur'. Dit maakt het mogelijk om gemeenschappelijke doelen te identificeren en halen op basis van gedeelde morele principes en gedragscodes. Ook helpen deze waarden om relaties te ondergaan en verschillen te minderen of respecteren. Verbonden met vorig aspect, is het tweede aspect is 'sociale orde en controle', gedeelde normen en waarden kan conflicten doen minimaliseren, veiligheid waarborgen en iedereen deel doen uitmaken van het sociale systeem en alledaagse leven, waarop direct en indirect, toezicht kan worden gehouden. Maar ook het kunnen samenwerken en waarborgen van veiligheid is hier van belang, wat in dit aspect belicht wordt.

Het derde aspect is 'solidariteit'. Waarbij het hebben van dezelfde mogelijkheden tot activiteiten en van diensten wordt belicht, om onderdeel te zijn van het alledaagse systeem, op economisch en sociaal gebied. Hierbij wordt de waarde van elkaar helpen en het verkleinen van verschillen benadrukt. Hierdoor kunnen mensen zich gaan binden aan hun woonplaats. Solidariteit vormt uit sociale interacties en het hebben en creëren van sociale netwerken in de omgeving. Het vierde aspect is 'saamhorigheid'. Saamhorigheid is te herkennen in zowel de vorm van sterke banden met anderen, daarbij sociale ondersteuning, als in de zin van vertrouwen, samenwerking en weten wat je aan elkaar hebt, om doelen te behalen.

Het vijfde aspect is 'plaatsverbondenheid'. Hier komen de reeds genoemde aspecten samen. Door de aanwezigheid van de eerdergenoemde aspecten, lijken mensen zich meer te binden aan hun woonplaats. Evenals dat deze aspecten eerder voorkomen in omgevingen waar mensen zich verbonden voelen aan de plaats, zowel in fysieke als sociale dimensie. Alhoewel het verbinden met een plek in tijden van hoge mobiliteit en pendelen waarschijnlijk niet zo statisch is. (Gustafson, 2014; Gieling et al., 2017; Haartsen en Stockdale, 2018).

In de genoemde aspecten van sociale cohesie, komen gemeenschapsbetrokkenheid en participatie naar voren, welke volgens Galabuzi en Teelucksingh (2010) ook gekoppeld kunnen worden aan sociale inclusie. Zo beschrijven Mulunga en Yazdanifard (2014) sociale inclusie met het gevoel van erbij te horen, het erkennen, maar minimaliseren van verschillen en omvat het de realisatie van volledige deelname aan economische, sociale en culturele activiteiten. Sociale exclusie wordt vaker gezien bij nieuwkomers van internationale aard, waarbij er cultuurverschillen zijn met de nieuwe gemeenschap (Galabuzi en Teelucksingh, 2010), maar ook zonder verschillen in cultuur is sociale inclusie geen zekerheid.

Locals versus Nieuwkomers?

Uit het reviewartikel van Patten et al. (2015) over inclusie en exclusie van rurale nieuwkomers blijkt dat de landelijke gemeenschappen niet altijd open staan voor 'buitenstaanders'. Deze gebieden worden als hechte en exclusieve gemeenschappen gekenmerkt, waarin figuurlijke barrières zijn opgezet en nieuwkomers zich uitgesloten voelen van (gemeenschaps-)activiteiten en het creëren van sociale netwerken (Kilpatrick et al., 2011; Patten et al., 2015). Hierdoor schijnt het wel ongeveer drie jaar te duren voordat iemand zich geïntegreerd voelt in zo'n gemeenschap, maar na 10-20 jaar nog steeds als een nieuwkomer kan worden geïdentificeerd (Patten et al. 2015). Kilpatrick et al. (2011) voegen toe dat integratie niet voor ieder een doel is of mogelijk is. Zo kan de motivatie voor verhuizen, als de houding en motivatie om te willen integreren, en de sociale en financiële middelen (Vermeij en Gieling, 2016) van belang zijn voor de mate waarin een nieuwkomer 'past' in een dorpsgemeenschap. Daarnaast worden nieuwkomers niet altijd met open armen ontvangen en dienen ze soms actief en 'assertief' te zijn om deel uit te maken van gemeenschap(s)activiteiten (Patten et al., 2015; Haartsen en Stockdale, 2017). Patten et al. (2015) benadrukken de angst en weerzin bij vooral de oudere, langdurig wonende locals voor nieuwkomers, terwijl het grotendeels dezelfde generatie is die steden verlaten voor dorpen, althans in Nederland (Hans et al. 2022). De locals maken zich ook zorgen over de toekomst van het dorp en het verlies van regie en controle (Patten et al., 2015; Vermeij en Gieling, 2016). Als de nieuwkomers kunnen meebeslissen over de toekomst van het dorp bestaat de kans dat andere normen en waarden evenals politieke voorkeuren resulteren in veranderingen in de dorpsgemeenschap (Patten et al. 2015; Vermeij en Gieling, 2016). Nieuwkomers zijn soms ook minder welkom omdat hun komst via een verhoogde vraag naar landelijke woningen voor prijsstijgingen zorgt (Costello, 2007).

Integratie

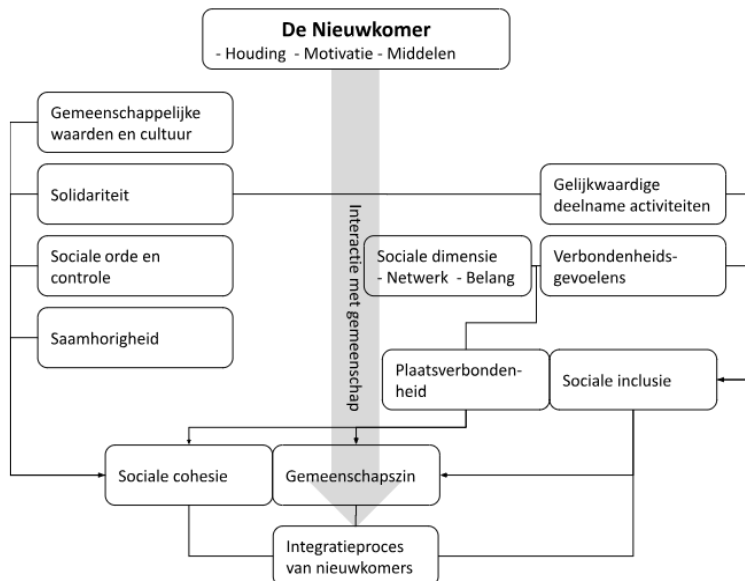
In academische literatuur wordt integratie veelal besproken als het verkleinen van (cultuur)verschillen tussen de lokale inwoners en nieuwkomers, waarbij het voornamelijk aan de nieuwkomer is om aan te passen aan de nieuwe omgeving (De Haan, 2006; Wessendorf en Phillimore, 2018; Coutin, 2022). Dit is echter niet alleen de verantwoordelijkheid van de nieuwkomer (Wessendorf en Phillimore, 2018).

Het concept zou ook 'onderdeel worden van de omgeving' moeten omvatten (De Haan, 2006; Coutin, 2022). Verder verwijst Integratie volgens Wessendorf en Phillimore (2018) naar burgerparticipatie, het opbouwen van sociale relaties en het vergroten van betrokkenheid met de omgeving. Volgens De Haan (2006) integreren nieuwkomers door deel te nemen aan lokale verenigingen, initiatieven en het 'dorpsleven'. Echter wordt het huidige concept vooral toegepast op

internationale migratie. Voor dit onderzoek ligt de focus op binnenlandse migratie en integratie van nieuwkomers in een dorp. Vandaar dat in dit onderzoek integratie gedefinieerd wordt als: het proces waarbij de nieuwkomer onderdeel wordt van de nieuwe woonplaats (De Haan, 2006; Coutin, 2022) door middel van het verkleinen van verschillen tussen de nieuwkomer en de locals (De Haan, 2006; Wessendorf en Phillimore, 2018; Coutin, 2022), het opbouwen van sociale netwerken, en het betrokken raken bij de nieuwe woonplaats (Wessendorf en Phillimore, 2018).

Concepten

Om de mogelijke relatie tussen sociale cohesie en gemeenschapszin enerzijds en de integratie-ervaringen van nieuwkomers anderzijds te begrijpen, zijn zowel de sociale eigenschappen van het dorp als de individuele eigenschappen van de nieuwkomer van belang. De interactie tussen de nieuwkomer en het dorp is echter wat integreren mogelijk maakt. De aspecten van Forrest en Kearns (2000; 2001) omvatten de cohesie van het dorp, waarbij de combinatie met sociale inclusie en plaatsverbondenheid in dit onderzoek gemeenschapszin maakt. De interactie, en het belichten van de sociale dimensie, beïnvloed plaatsverbondenheid van de nieuwkomer in hun woonplaats. Hieruit is op te maken wat de rol van sociale cohesie en gemeenschapszin is op het integratieproces van de nieuwkomer in de nieuwe woonplaats, zoals schematisch uitgewerkt in figuur 1.

Figuur 1: Conceptueel model (Gemaakt door de auteur, 2023)

Verwachtingen

Het effect van sociale cohesie op het integratieproces van nieuwkomers is complex en afhankelijk van meerdere variabelen. Het is belangrijk om te erkennen dat sociale cohesie op zichzelf niet altijd een garantie is voor een soepel integratieproces; het moet samengaan met inclusieve houdingen en gedrag van zowel de locals als de nieuwkomers binnen de gemeenschap om optimaal effect te hebben. Indien

er gesproken kan worden van sociale cohesie en sociale inclusie binnen een dorp, zou er verwacht kunnen worden dat nieuwelingen sociale ondersteuning krijgen om zich meer te betrekken bij het dorp, medebewoners en de activiteiten. Waardoor sociale interacties kunnen zorgen voor een sociaal netwerk, om zo onderdeel te kunnen voelen van de gemeenschap; integreren. Het is echter belangrijk op te merken dat de impact van sociale cohesie niet uniform is en kan variëren afhankelijk van de specifieke dorpsgemeenschap, de attitudes van lokale inwoners en nieuwkomers, en de diversiteit van het dorp. Bovendien kan een te sterke nadruk op sociale cohesie soms leiden tot uitsluiting van nieuwkomers of een gebrek aan ruimte voor diversiteit. Dat gezegd hebbende, vermoed ik dat nieuwelingen zich vaak niet onderdeel zullen voelen van het dorp en haar gemeenschap, althans, niet in korte tijd. Velen zullen werken en sociale netwerken hebben in andere plaatsen, en mogelijk weinig prioriteit zien om te verbinden met hun woonplaats. Daarnaast verwacht ik meer individualisme bij mensen die verhuizen naar een nieuwe leefomgeving. Echter is het te verwachten dan gezinnen met jongere kinderen, mensen die er vaak op uit zijn binnen het dorp en nieuwkomers uit andere dorpen minder moeite zouden hebben zich betrokken te voelen bij de gemeenschap.

Methoden

Onderzoeksprocedure

De primaire data die is gebruikt om de kwalitatieve onderzoeksvraag te beantwoorden, is ontleend aan semigestructureerde interviews met relatief recent verhuisde volwassenen naar Gorredijk. De interviews bevatten vragen over de percepties en ervaringen van de deelnemers (zie bijlage A voor interviewvragen). Bij de analyse van de data is gebruik gemaakt van zowel a priori vastgestelde variabelen en codes, als van inductieve codering. De codering heeft plaatsgevonden na de afronding van de dataverzameling om uit de patronen van de participanten nieuwe variabelen te herleiden welke van tevoren geen rekenschap mee was gehouden.

Werving en benadering van deelnemers

Zoals vermeld is de focus van dit onderzoek gevallen op Gorredijk in de gemeente Opsterland. Volgens Hans et al. (2022) hebben alle landelijke gemeentes in Zuidoost Friesland een relatief hoog aantal nieuwkomers zien vestigen uit een andere gemeente. In Opsterland is dat aantal per 1000 inwoners het grootste gebleken (CBS, 2023). Vandaar dat Gorredijk, het grootste dorp van deze gemeente, met amper 7500 inwoners de casus is van dit onderzoek. Gorredijk heeft in het afgelopen decennium twee nieuwbouwwijken gerealiseerd, evenals bestaande wijken gerenoveerd en uitgebreid (Van Vliet, 2015; SA!, 2017). Hierdoor werd verwacht dat Gorredijk een influx van nieuwkomers zou krijgen. Er is echter geen bevolkings- of kadasterdata beschikbaar om dit te bevestigen (Kadastrale Kaart, 2023).

Er is maar één criterium waaraan de deelnemers moesten voldoen. Zij moesten relatief recent verhuist zijn naar deze gemeente, vanuit een stad of groot dorp. De werving van respondenten vond plaats via oproepen op socialmedia-kanalen en het gebruik van persoonlijke netwerken. Daarnaast werden participanten geworven door rond te vragen in het dorp zelf, via *'snowballing'* met behulp van

sleutelpersonen en door mensen direct te aan te spreken. Uiteindelijk heb ik een woordvoerder van de ondernemersvereniging en tien participanten geïnterviewd, uit zes van de zeven buurten in Gorredijk, met enkele verschillen in culturele achtergrond, levensfase en vermogen (Figuur 2).

P	Woonsituatie	Vorige woonplaats(en)	Verhuisd
1	Alleenstaand, in koop rijtjeswoning	Dorp in Noord-Brabant, Heerenveen	2020
2	Met partner en kind, in koop rijtjeswoning	Klein dorp bij Heerenveen, Leeuwarden, Klein dorp bij Heerenveen	2019
3	Samengesteld gezin in ruim, nieuwbouw, vrijstaande koopwoning	Randstad, Drachten, Klein dorp bij Dokkum, Drachten	2023
4	Met partner, in huur rijtjeswoning	Klein dorp in Opsterland, Klein dorp in Noard-East Fryslân	2021
5	Alleenstaand, in compact, vrijstaande koopwoning	Amsterdam	2020
6	Met partner en kind in ruim, vrijstaande koopwoning	Joure, Nieuwegein, Klein dorp in Noord-Holland, Klein dorp bij Holwerd, Kleiner dorp bij Holwerd	2020
7	Met partner, in koop twee-onder-een-kapwoning	Steenwijk, Klein dorp bij Heerenveen	2016
8	Met partner, in koop twee-onder-een-kapwoning	Klein dorp in Opsterland, Steenwijk, Klein dorp bij Heerenveen	2016
9	Met partner, in gerenoveerd, vrijstaande koopwoning	Arnhem, Apeldoorn	2023
10	Deelt huis met ex-partner en kind in gerenoveerd vrijstaande koopwoning	Rotterdam	2017
	Woordvoerder van de plaatselijke ondernemersvereniging, wie geboren is in Gorredijk		n.v.t

Figuur 2: Participant (P) eigenschappen (Gemaakt door auteur, 2023)

Onderzoeksethiek

Bij het uitvoeren van dit kwalitatieve onderzoek is rekening gehouden met enkele ethische overwegingen. Gedurende dit onderzoek heeft de onderzoeker aan de Nederlandse Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit gehouden, wat betekent dat er gehouden is aan de volgende vijf principes die de basis vormen van dit onderzoek; eerlijkheid, zorgvuldigheid, transparantie, onafhankelijkheid en verantwoordelijkheid (Algra et al., 2018). Er zijn verschillende acties ondernomen om aan deze principes te voldoen. Er is voor gezorgd dat er interviewvragen gesteld zijn die ethisch verantwoord zijn. Er is met respect en vriendelijkheid met de deelnemers gesproken en er is rekening gehouden met sociale stereotypen. Alle deelnemers zijn vrij geweest om niet deel te nemen aan het onderzoek en af te zeggen zonder uitleg verschuldigd te zijn. Ze konden het interview verlaten en beëindigen zonder zich verplicht te voelen of enige reden op te geven om door te gaan. Dit is medegedeeld. Tijdens de werving van potentiële deelnemers wordt relevante informatie over het onderzoek verstrekt om verrassingen te voorkomen. De deelnemers aan het kwalitatieve onderzoek ondertekenen een toestemmingsformulier, waarin wordt vastgelegd dat ze aangeven vrijwillig deel te nemen en anoniem aan het onderzoek te blijven. Ze worden geïnformeerd dat de gegeven gegevens vertrouwelijk blijven en dat alleen relevante onderdelen van de interviews worden beoordeeld. Daarnaast kan de ruwe data alleen door de onderzoeker en projectbegeleider ingekeken worden, en zal dit na de beoordeling van het project, eind februari 2024, definitief en zorgvuldig verwijderd worden.

Als laatste is gereflecteerd op de rol van de onderzoeker. De Friese afkomst van de onderzoeker kan invloed hebben gehad op de data omdat respondenten potentiële negatieve uitlatingen over Friesland en Friezen vanwege sociale wenselijkheid niet durfden te uiten. Om de interne validiteit van het onderzoek te beschermen is gekozen om in de gesprekken hierover veelal gebruik te maken van bevestigende zinnen en uitlatingen, en een strategie aan te nemen van meepraten met de respondent.

Resultaten

De nieuwkomers

Verhuisredenen

Zoals te zien figuur 2, zijn zes van de nieuwkomers van oorsprong Fries of hebben ze eerder in Friesland gewoond. Zij hebben, evenals de Randstedelingen (Participanten 5 en 10) en Participant 9 hun stap naar Gorredijk te danken aan familiebanden in Zuid- en Zuidoost-Friesland (n=9). Zo was Zuidoost Friesland voor negen nieuwkomers bekend en reden om in Gorredijk te vestigen, en werd deze stap door niet-Friezen meermaals omschreven als teruggaan naar hun partners 'roots'. De stap naar Gorredijk specifiek is zowel voor de Friezen als voor de anderen voornamelijk te verklaren aan het gebrek aan beschikbaarheid in de rest van de omgeving (n=6). Maar ook de ligging van Gorredijk tegenover de snelwegen of hun werk was een belangrijke factor voor een viertal. Voor zes van de nieuwkomers, is de afstand van hun woonplaats tot hun werk niet relevant, zij zijn reeds gepensioneerd, werken vanuit huis, zijn werkloos of hebben een baan waar ze zelf de regio kunnen bepalen. Vier nieuwkomers bespraken de push factoren van hun vorige woonplaats waarom Friesland, of specifiek Gorredijk, de uitkomst bleek. De Randstedelingen blijken klaar te zijn met de *"snelheid van de Randstad"* (Participant 6, 2023). Waarna hier verder op in wordt gegaan gaf een nieuwkomer aan: *"[Ik was] altijd heel erg druk in mijn hoofd geweest en nooit gelinkt dat dat aan de stad lag. [...] toen dacht ik; het is de stad, ik ben het niet zelf, en toen was ik wel klaar om deze kant op te gaan."* (Participant 10, 2023).

Verwachtingen

Wanneer er dus gesproken wordt over met wat voor verwachtingen de nieuwkomers naar Gorredijk verhuisden, was er wel een duidelijk beeld. Zij baseerden hun verwachtingen op de eerdere bezoeken aan dorpen in de regio, waar ze familie of vrienden hebben of hadden wonen. Of omdat ze zelf in een naastgelegen gemeente woonden (n=8). Toch gaven twee, uit Brabant en uit Amsterdam aan er "blind" in te zijn gegaan, zonder verwachtingen. Zo spraken alle stedelingen, zowel uit de Randstad, Apeldoorn als Drachten, over de ruimte die ze zochten en prettig vonden. Terwijl de ruimte voor de zes nieuwkomers uit andere dorpen niet besproken werd en als gegeven lijkt. Sterker nog, een stel wie vanuit een klein dorp nabij Heerenveen verhuisde mist juist de ruimte: *"Het huis [is] aardig hetzelfde idee als in [vorig dorp]. Maar hier is alles gewoon volgebouwd en in [vorig dorp] hadden we gewoon heerlijk de buitenlucht. Ik kon prachtig uitkijken. Dus dat vond ik daar veel prettiger."* (Participant 7, 2023) Naast de ruimte, werd ook een rustigere en compactere plaats verwacht met alle voorzieningen wat je in een woonplaats nodig hebt.

Deze verwachtingen van ruimte, rust, mooie omgeving en compactheid kwamen terug toen gevraagd werd om Gorredijk te omschrijven: *“Het is hier rustig. Mensen zijn hier rustiger. Ik krijg hier een warm gevoel. We hebben hier een park, vanaf hier fiets je naar het centrum of wandel je door het park. Maar ook hier in de buurt, hier zie ik gewoon kinderen fietsen, alleen, of in een groepje. Dat kan hier kennelijk. [...] Verder, de overzichtelijkheid en de prachtige omgeving.”* (Participant 9, 2023). Waarbij ‘overzichtelijkheid’ en veiligheid meermaals in de omschrijving van Gorredijk wordt benoemd. Daarnaast worden door vier het dorp ‘gemoedelijk’ genoemd, volgens twee ‘laagdrempelig’ en noemen drie nieuwkomers het dorp ‘praktisch’. Het praktische van het dorp is mede te herleiden aan het voorzieningenniveau van het dorp: *“een praktisch dorp met een hoog voorzieningenniveau. Veilig voor jonge kinderen, ook kijkend naar mijn zoon, die is 8, bijna 9, hij kan gewoon lekker op zijn fiets, lekker het dorp in naar de voetbalvereniging. Dat kan hier gewoon. Dat is heel fijn. Gewoon een goed, gemoedelijk, compact dorp. [De mensen?] Vriendelijk.”* (Participant 6, 2023).

Ervaringen cohesie en gemeenschapszin

Openheid

Tijdens de gesprekken met de nieuwkomers, wordt het dorp en haar inwoners acht keer ‘vriendelijk’ genoemd, in vier verschillende gesprekken. En wordt door dit aantal ook benadrukt dat ze, en de mensen, elkaar groeten op straat. Zo bespreken vijf nieuwkomers hoe ‘open’ de dorpsbewoners zijn. Open in de zin van toegankelijk: *“Vriendelijk, open. Gorredijk is natuurlijk niet ‘diehard Fries’. Er zit al veel import. Maar dus open, naar nieuwe mensen. En dat merk je ook aan; er wordt Fries gesproken, een dialect hier. Maar iedereen begint in Nederlands.”* (Participant 5, 2023) Zonder problemen Fries of Nederlands spreken in Gorredijk, wordt door alle niet-Friezen (n=5) en een tweetal Friezen benoemd. Dit zou mede te maken kunnen hebben met de diversiteit wat het dorp heeft volgens alle gesproken nieuwkomers. Er schijnen nieuwelingen vanuit veel hoeken van het land, terechtgekomen in Gorredijk. Zo wordt er 18 keer gesproken over diversiteit, voornamelijk gericht op mensen die niet opgegroeid zijn in Gorredijk. Maar ook het verschillende type mensen wat hun buurt of Gorredijk heeft (n=5).

Daarnaast blijken de buurtbewoners ook open te zijn voor een praatje wat veelvuldig is benoemd. Maar ook nieuwsgierig, zoals tijdens de verhuizing: *“We hebben hier eerst verbouwd, toen was het echt in- en uitloop. Toen kwam er regelmatig iemand buurten. Nieuwsgierigheid die ze niet meer konden tegenhouden om toch even te kijken. Dus zeker wel aanspraak geweest in het begin. [...] En dan wordt er ook wel gezegd; mocht je iets nodig zijn dan app of zeg je het maar.”* (Participant 2, 2023). Het open karakter van de lokale inwoners blijkt centraal te staan, aangezien het door alle gesproken nieuwkomers benoemd is. Maar zo blijkt ook van Participant 2 dat de deur ook wordt opengezet voor nieuwkomers om hulp te vragen.

Behulpzaam en sociale controle

Het helpen van elkaar, op wat voor manier dan ook, is een ander centraal thema wat door nagenoeg alle nieuwkomers wordt herkend in de buurt (n=9). Zo spraken acht over de hulp die er was of aangeboden werd, voornamelijk tijdens de verhuizing of verbouwing. Dit moment geldt voor velen als een moment van aanspraak en kennis maken. Er schijnt betrokkenheid te zijn in de buurten met betrekking tot het

willen helpen en leren kennen van nieuwkomers. Maar of betrokkenheid is waar te nemen in het gehele dorp, is niet helder. Bij vijf van de nieuwkomers, in drie noordelijke buurten waar de nieuwkomers terecht zijn gekomen, lijkt een sterkere mate van buurtbetrokkenheid waar te nemen zijn. Zo wordt er door respondenten in deze buurten niet alleen gesproken over de ontvangen hulp bij verbouwen, maar over hulp bij *“van alles, dat gaat over en weer, moeiteloos.”* (Participant 5, 2023) Maar ook in een andere noordelijke buurt: *“Het is wel zo, als er iets aan de hand is, wordt er wel navraag gedaan, dat is hier normaal. Als de buurman het ziet, staat hij klaar. Soms heeft hij de jas al aan. Dat kan hier wel makkelijk, zeker. [...] Maar daar waar ik werk [in het dorp], is dat niet, daar wordt niks voor een ander gedaan, [...] daar kijk ze elkaar dan met de nek aan.”* (Participant 7, 2023). Wat in deze buurten dus helder is, is dat er een mate van sociale controle is, wat door alle vijf de nieuwkomers in deze buurten terugkomt. Zo kwam één vrouw met het volgende voorbeeld:

“We hebben ook hier schuin achter, daar woont een man van 94 jaar die is nog steeds zelfstandig [...] en die slaapt ook iedere middag in zijn stoel [...] wij [de buurt] krijgen toch altijd wel de kriebels als hij langer dan twee uur daar ligt dan gaan we wel even kijken van; beweegt zijn borst. We zijn ook al twee keer bij hem binnen geweest [...], daar [bij andere burens] halen we de sleutel en dan lopen we naar hem toe om binnen te kijken. Dus die sociale controle is wel groot.” (Participant 10, 2023).

Daarbij wordt er door twee in deze buurten ook gesproken over hoe ze in de gaten gehouden worden, in positieve zin. Zo besprak één hoe de buur in de gaten hield of er nog beweging in het huis was, als de partner van de nieuwkomer een lange tijd op zee was, maar ook berichten stuurt als ze zelf langer van huis is. Bovendien wordt er in deze buurten ook aangesproken op overlast, of als het aanzicht niet naar wens is (n=3). Zo werd er aangesproken als er een aanhangwagen voor een te lange tijd op een verkeerde plek geparkeerd stond. Of spreken burens onderling over anderen, die hun huis of voortuin niet helemaal op orde hebben. Er blijkt ook een ‘Tegel eruit, plantje erin’ initiatief te zijn om een aantrekkelijker aanzicht van het dorp te creëren. Hieruit blijken gezamenlijke normen en waarden, evenals sociale orde en controle, zoals besproken door Forrest en Kearns (2000; 2001) in het dorp aanwezig te zijn, althans, in bepaalde buurten.

De andere vier nieuwkomers, verdeeld over drie zuidelijke buurten, melden zelf nauwelijks betrokkenheid en controle te herkennen. Echter is uit de gesprekken met de nieuwkomers uit deze buurten wel een bepaalde mate van betrokkenheid en controle te herleiden. Zo spraken twee van hen over de hulp die ze aangeboden hebben gekregen tijdens de verbouwing, werd er wel eens geattendeerd op brandende auto lichten en benoemde een ander de directe buur die spontaan voorstelde haar heg te snoeien. Maar meer situaties konden er niet worden gegeven. Verder werd er één situatie genoemd (Participant 4, 2023), dat er degelijk naar een ander wordt omgekeken, naar een zieke, oudere vrouw in haar straat, waar de nieuwkomer graag wat voor doet. Maar in deze buurten blijkt het contact oppervlakkig, er wordt gegroet, maar er wordt weinig gesproken. Zo is de situatie van de oudere vrouw nagenoeg niet bekend in de straat, wat dan weer wordt besproken. In deze buurten schijnt er meer verdeeldheid te zijn. Er zijn goede buur contacten in deze straten, maar enkel in kleine groepjes tussen wie er een klik is gebleken. In deze drie gesprekken is er tien keer besproken dat het contact en de hulp binnen “hun eigen groepje” blijft, of dat er met de rest weinig raakvlakken zijn.

Echter lijkt ook in de noordelijke buurten het contact meer met ‘hetzelfde soort mens’ te zijn, zoals vijf keer besproken. Maar daar wordt veelvoud aangegeven, zoals door dit seniorenstel, dat de mensen daar: *“allemaal wel een beetje hetzelfde [zijn]. Ik denk niet dat ik mij thuis zou voelen in [nieuwste nieuwbouwwijk], dat nieuwe stuk. Dat denk ik niet. De mensen hier zijn wat meer... gewoon. [...] Zo zijn hier wel meer mensen die nieuw zijn komen te wonen. [...] De burens zijn sowieso al met pensioen. [...] De mensen aan de overkant hebben ook twee dochters. Daarnaast woont een vrouw alleen. De mensen daarnaast zijn best wel vaak weg. Je kent elkaar wel wat.”* (Participant 7, 2023). Zo wordt er aangegeven dat omdat de mensen in deze buurten *“meer hetzelfde”* zijn, het makkelijker wordt om goede contacten te leggen, waardoor ze prettiger wonen (n=4).

Terwijl er in de zuidelijke buurten meer verschillende mensen lijken te wonen, en de contacten in de buurt spaarzamer zijn, volgens alle gesproken nieuwkomers in deze buurten. Sterker nog, bij de helft van deze groep (n=2), wordt er aangegeven de straat niet te kennen: *“Maar in dit blok [van rijtjeswoningen], met wie we het dak delen, de buurvrouw heb ik dan een paar keer gezien. Maar daarnaast, ik weet wie het is. Maar daarnaast heb ik geen flauw idee hoe ze heten. Het is wel een groter dorp, of stad waar meer mensen op zichzelf zijn.”* (Participant 2, 2023).

Zo blijkt voor hen dat het sociale netwerk vooral buiten het dorp te vinden is, maar daar lijken zij content mee. Wanneer gevraagd wordt of het belangrijk voor ze is om contacten in de buurt te hebben, volgen er antwoorden als: *“Nee, het hoeft van mij niet nee. Ik snap wel dat mensen dat heel leuk vinden, maar wij kunnen beiden ons wel prima vermaken met de contacten buiten het dorp eigenlijk.”* (Participant 4, 2023).

Belang voor nieuwkomers

Ook de belangen van de nieuwkomers is verschil te concluderen. Vijf van de zes nieuwkomers in de noordelijkere buurten geeft aan graag ‘onder de mensen’ te zijn. Terwijl een enkeling *“goed op zichzelf”* kan zijn, maar door laat schemeren het leuk te vinden om *“een kringetje”* om zich heen te hebben. Drie van de respondenten in de zuidelijke buurten benoemen expliciet ‘op zichzelf’ te willen zijn of zelf te hebben gekozen voor het geringe contact in de buurt. Interessant genoeg lijken toch twee van deze respondenten het jammer te vinden, zo luidt het spreekwoord: *“Beter een goede buur dan een verre vriend”*, waarover hij zegt; *“dat slaat wel ergens op en ga ik ook wel vanuit. Ik bedoel dat je daar ook gebruik van kunt maken. Dat mis ik wel.”* (Participant 2, 2023). En benoemd de ander: *“Kijk ik weet wie er naast mij wonen, maar wie daarnaast woont, en daar weer naast woont, geen idee. Heb ik zoiets van; had ik dat wel willen weten? Ja, op zich wel. Ik had wel graag gehad toen we hier net naartoe verhuisden dat mensen zich even voor kwamen stellen.”* (Participant 4, 2023).

Echter, ook al was die aanspraak er wel, en werd er kennis gemaakt, geeft dat in deze buurten geen garantie op een band. Het gemis van raakvlakken en verschil in mensen en belangen zorgt hier voor wisselwerking bij hoofdzakelijk de ‘verschillende groepjes in de buurt’. Aldus spreken deze nieuwkomers uit de zuidelijke buurten over het gemis of schaarste van contacten in hun buurt, maar benoemen ze allen dat ze fijn wonen in Gorredijk en dat de behoefte aan contacten niet in de directe omgeving opgevuld hoeft te worden, wat overeenkomt met de bevindingen van Gieling et al. (2017).

De belangen om goed contact te onderhouden in de noordelijke buurten, zowel bij de nieuwkomers als kennelijk bij de locals, blijken meer te zitten in de betrokkenheid met elkaar. De nieuwkomers geven aan zelf ook betrokken te willen worden bij het dorp, zo sluiten zij zich nagenoeg direct aan bij sportverenigingen (n=2), bij plaatselijke (project) organisaties (n=4), en zijn zij in de eerste jaren actief bezig met in contact komen met anderen (n=6) en actief betrokken zijn, en willen worden in hun buurt of dorp (n=5). Één geeft aan dat betrokken zijn in het dorp “*niet nodig*” is, maar is wel begeleider van het voetbalteam om “*toch een stukje maatschappelijke betrokkenheid*” (Participant 6, 2023) te hebben. Voor twee anderen is de betrokkenheid niet genoeg, zij beklagen het gebrek aan communicatie en op de hoogte brengen van zaken vanuit de gemeente en uit het dorp, evenals uitnodigingen van de buurt of organisaties om betrokken te kunnen zijn met elkaar of het dorp.

Bijeenkomsten en initiatieven

Zo geldt voor alle respondenten dat, wanneer je betrokken wilt worden, je daar zelf naar op zoek moet gaan, zoals ook benoemd door Patten et al. (2015) Ook stellen vier dat hun buurt geen buurtvereniging heeft, of ze weten niet van het bestaan af. Zeven nieuwkomers, vier uit de noordelijke en drie uit de zuidelijke buurten, vertellen over het ontbreken van buurtbijeenkomsten in hun buurt. Waarbij Participant 10 nu zelf de eerste bijeenkomst heeft georganiseerd in een noordelijke buurt. Wat betreft bijeenkomsten en evenementen in het dorp, noemen negen nieuwkomers enkele evenementen op; een muziekeest, gezamenlijk vuurwerk in het park, de kermis, en de markten. Maar vijf van hen geven aan dat dit geen evenementen zijn waarbij je in contact komt met anderen. Zo wordt benoemd hoe het muziekeest bedoeld is om “*het dorp te vieren*”, wat door de ondernemingsvereniging wordt verklaard, als het behouden van de cultuur en het karakter van Gorredijk. Ook om nieuwkomers passief te betrekken bij projecten en acties in het dorp, en om meer binding te genereren. Toch blijft het de ‘Gorredijkers’ die volgens de woordvoerder “*overal de hand in hebben*” en ogenschijnlijk weinig nieuwkomers gemoeid zijn met dergelijke projecten. Ook lijken deze dorpsfeesten niet interessant voor de gesproken nieuwkomers of lopen ze deze regelmatig mis (n=7).

Als onderdeel van betrokkenheid en saamhorigheid, is lokale initiatieven een interessant punt in Gorredijk. Zo zijn er talloze verenigingen die benoemd worden (n=8) omdat ze acties organiseren en activiteiten voor de inwoners, zo worden er ook gelegenheden gecreëerd om mensen in contact te laten komen; een Meetup Café, 50+ Café, Taalcafé, een zomerse ruilhandel initiatief van zaadjes, of activiteiten voor kinderen. Ook zijn inwoners en verenigingen bezig om de leefbaarheid in het dorp te verbeteren, zo wordt de Buurtwhatsapp, voor veiligheid, benoemd (n=4), en worden er ideeën aangedragen aan de gemeente om het dorp te verbeteren, waarover in gevallen, de inwoners kunnen stemmen: “*Toen zag je wel dat mensen echt actief aan het lobbyen waren, [...] dus dat leeft hier wel zeker.*” benoemd Participant 10 (2023). Maar er worden ook gemeentepannen tegengehouden, tenminste geprobeerd. Zo werd de bouw van ‘Tiny Houses’ tegengegaan door de buurt met een, waarschijnlijk, verzonden zeldzame kikker die daar zou leven. Of hebben omwonenden, onsuccesvol, bezwaar ingediend tegen de komst van Oekraïense vluchtelingen in een kraakpand, aangezien deze bewoond werd door een tiental lokale jongeren. Twee van de nieuwkomers konden geen situaties herkennen in hun dorp. Echter zijn er een paar handen vol situaties gegeven waarbij de buurten of het dorp samen komen om bepaalde dingen te organiseren. Desalniettemin spreekt dit wel van een

bepaalde mate van solidariteit en saamhorigheid, maar ook vallend onder Forrest en Kearns' aspect van 'gemeenschappelijke waarden en cultuur' (2000).

Positie in het dorp

Inclusief

Zoals eerder vermeld, het open karakter van het dorp, de behulpzaamheid en de mate van sociale controle heeft voor alle respondenten bijgedragen aan dat ze prettig wonen in Gorredijk, Zes van de nieuwkomers spreken over dat ze zich welkom voelen, geaccepteerd voelen door de locals. Eenzelfde aantal vindt niet dat ze anders behandeld of uitgesloten worden op een manier. Ze ervaren geen exclusie op basis van waar ze vandaan komen. Zo worden er wel vooroordelen genoemd door drie Randstedelingen, maar slechts één heeft dit van een local vernomen, de anderen vulden deze vooroordelen zelf in. Ook hoort de Rotterdamse, met een multiculturele achtergrond, veel opmerkingen over haar afkomst in Friesland, echter merkt zij deze niet in Gorredijk. Opnieuw benoemen de respondenten hoe gemakkelijk de locals zowel Fries of Nederlands spreken, afhankelijk van de gesprekspartner.

'Niet-actieve inwoner'

Wanneer gevraagd wordt hoe de nieuwkomers hun positie in het dorp omschrijven, lopen de antwoorden behoorlijk uiteen. Zo blijkt dat vijf van de nieuwkomers zichzelf omschrijven als een variant van een "soort niet-actieve inwoner". Zo wordt door één verder uitgelegd als: "[...] iemand die niet zoveel meedoet met het hele dorpsleven denk ik. Niet heel veel in plaatselijke kleine verenigingen zit. Dus eigenlijk als een soort slapende inwoner misschien. Zo van, ik doe hier mijn eigen ding binnen de buurt. [...] Gorredijk zou hetzelfde zijn of ik hier wel of niet zou wonen. Daarvoor is het gewoon te groot denk ik." (Participant 4, 2023) Evenals de andere vier, is het voor hen voornamelijk "praktisch wonen" in Gorredijk. Zij voelen zich niet betrokken of enkel bij hun plaatselijke vereniging. Zij voelen geen verbondenheid met Gorredijk, noch hebben ze het eerder gehad met een woonplaats. Dit aspect van Forrest en Kearns (2000; 2001), lijkt te ontbreken bij deze nieuwkomers. Dit is misschien te verwachten, aangezien eerder duidelijk werd dat het niet voor iedereen van belang is om in een dorp te behoren. Wat ook duidelijk werd uit de literatuur. (Kilpatrick et al. 2011; Vermeij en Gieling, 2016).

'Te groot'

Dat Gorredijk 'te groot' zou zijn, is 18 maal benoemd, door zeven nieuwkomers: Gorredijk wordt niet als dorp gezien, de vergelijking met een stad wordt regelmatig gemaakt, door de nieuwkomer evenals de woordvoerder van de ondernemersvereniging. Hierdoor kan Gorredijk, volgens de nieuwkomers, geen gezamenlijke cultuur hebben (n=4). De inwoners zouden niet betrokken kunnen zijn met elkaar, niet verantwoordelijk zijn voor de staat van de buurt (n=3), maar ook zou het dorp daardoor geen gemeenschap hebben of zijn, maar blijft het verdeeld (n=3). Doordat de mensen niet met elkaar betrokken zouden zijn, omschreef één zijn positie in het dorp als "anoniem, geïsoleerd" (Participant 2, 2023), maar ook dat was te verklaren door zijn eigen keuzes. Maar hij zou: "[...] hier wel een week dood kunnen liggen voordat iemand het opmerkt. En dan zijn het nog mijn ouders die even langskomen om te horen." (Participant 2, 2023). Ook herkent deze participant geen plaatsverbondenheid met Gorredijk.

'Onderdeel van'

Echter, wonen er drie nieuwkomers in de noordelijke buurten, wie zich wel degelijk onderdeel voelen van het dorp, zo is er juist één die het wel een gemeenschap noemt, waar ze echt onderdeel van is. Dit heeft ze te danken aan haar netwerk wat ze heeft opgebouwd, in de buurt, maar ook in het dorp. De anderen (n=2), wie *"best een groot netwerk"* hebben opgebouwd, omschrijven zichzelf als 'betrokken', en ondanks 65 jaar in Amsterdam te hebben gewoond: *"Misschien wel bijna als een 'Gerdykster' [Gorredijkster], [...] compleet welkom en geaccepteerd. Geen buitenstaander"*. (Participant 5, 2023). Zo hebben zij beiden geen plannen om nog te verhuizen: *"Plat gezegd, ik word deze maand 60. Ik heb dit huis gebouwd voor de toekomst. Hier 30 jaar met plezier te wonen met mensen om me heen. En wil bijdragen aan de 'mienskip' [gemeenschap]"* (Participant 9, 2023). Zij herkennen en beamen cohesie en gemeenschapszin met en in het dorp, wat bij hen degelijk bijdraagt aan hun positie in het dorp. Wessendorf en Phillimore (2018) evenals Coutin (2022) zouden ze geïntegreerd noemen in Gorredijk.

Discussie

Om de rol van sociale cohesie en gemeenschapszin op het integratieproces van nieuwkomers in een groot Fries dorp te begrijpen, heeft dit onderzoek een nieuwe opvatting van het concept 'integratie' gebruikt, welke toepasselijker is voor nieuwkomers na binnenlandse verhuizingen. Bovendien is naast plaatsverbondenheid, de rol van de aspecten van sociale cohesie en sociale inclusie bestudeert.

Zoals beschreven is Gorredijk de nieuwe woonplaats voor mensen vanuit veel hoeken van het land, zowel binnen als buiten Friesland, voor (jonge) gezinnen en oudere generaties, met verschillende vermogens. Maar is het, in tegenstelling tot de verwachte motivaties zoals beschreven bij Bijker et al. (2012), niet geheel de landelijke idylle wat de nieuwkomers naar Gorredijk trekt. De rust, de ruimte en de omgeving is benoemd, maar niet zozeer als motivatie of verwachting van het dorp. Het is voornamelijk de beschikbaarheid en ligging, zoals benoemd door Bijker et al. (2012), evenals de bereikbaarheid en voorzieningsniveau wat Gorredijk aantrekkelijk maakt.

In overeenstemming met bestaande literatuur, zijn het de fysieke kwaliteiten van Gorredijk wat nieuwkomers aantrekt en zijn het de sociale kenmerken die ze behouden. De nieuwkomers worden vriendelijk en open verwelkomd. Echter is de terughoudende houding, zoals beschreven in de literatuur (Costello, 2007; Patten et al., 2015; Vermeij en Gieling, 2016), niet teruggevonden in dit onderzoek. En is er te spreken van veel sociale inclusie in Gorredijk. Mogelijkerwijs houdt dit verband met de diversiteit en grootte van het dorp. Zo ervaren ze ook een zekere mate van nieuwsgierigheid, behulpzaamheid en betrokkenheid in hun nieuwe buurt.

Nieuwkomers ervaren ook een bepaalde mate van sociale cohesie. Van de vijf aspecten van Forrest en Kearns (2000; 2001) worden vooral solidariteit en sociale controle ervaren, wat gedeeltelijk voortvloeit uit enkele gemeenschappelijke normen en waarden. Echter worden deze gedeelde waarden niet overal

in het dorp ervaren door nieuwkomers en blijkt er in Gorredijk een geringe mate van saamhorigheid, Als laatste worden verbondenheidsgevoelens vooral ervaren in de noordelijke buurten. Zo komen verschillende aspecten van sociale cohesie (Forrest en Kearns, 2000; 2001) ogenschijnlijk voor in Gorredijk. Maar door de tweedeling tussen de noordelijke en zuidelijke buurten, is er lastig te spreken over algehele sociale cohesie in het dorp. Nieuwkomers ervaren cohesie vooral in hun eigen buurt.

De nieuwkomers in de noordelijke buurten ervaren opgekomen verbondenheidsgevoelens, en sociale cohesie in hun buurt, wat deels te danken is aan de inclusiviteit van en cohesie in deze buurten. Echter zijn de belangen en eigenschappen van de nieuwkomers de doorslaggevende factoren voor de mate van verbondenheid en betrokkenheid die ervaren wordt. Nieuwkomers die een open houding aannemen en meer belang hebben bij verbondenheid omschrijven hun positie in hun woonomgeving aanzienlijk beter dan mensen die dit niet hebben. Zo zijn er nieuwkomers die zichzelf open en actief opstellen om zich te mengen met de mensen om zich heen. Maar de meerderheid heeft niet de benodigde netwerken en betrokkenheid om onderdeel te worden van de nieuwe woonomgeving, dus te integreren.

Implicaties en aanbevelingen

In dit onderzoek ligt de focus op een groot dorp, terwijl bestaande literatuur veelal sociale cohesie bestudeert in kleine dorpen en dorpsgemeenschappen. Hierdoor heeft de rol van sociale cohesie voornamelijk betrekking op een kleinere schaal/op buurtniveau binnen een dorp. Dit is voor lokale overheden en organisaties van belang, aangezien het ervaren gebrek aan communicatie over buurtprojecten en buurtactiviteiten invloed lijkt te hebben op burgerparticipatie, inspraak en deelname aan activiteiten op dit niveau. Dit kan de betrokkenheid en verbondenheid bevorderen.

Daarnaast is uit dit onderzoek gebleken dat de houding en belang om te integreren een prominente rol aanneemt in het integratieproces. Bestaande literatuur heeft dit verband gelegd, echter lijkt deze relatie nog weinig in de diepte te zijn onderzocht. Waardoor deze houding van de nieuwkomer voornamelijk uit inductieve benadering duidelijk werd. Het is nog onbekend in hoeverre deze houding bijdraait naarmate de tijd vordert. Vervolgonderzoek zou de relatie tussen houding en integratie verder kunnen onderzoeken. Het ligt echter voor de hand dat toekomstige interventies op het gebied van integratie zich zal moeten focussen op belanghebbende nieuwkomers. Deze nieuwkomers dienen hiervoor wel geïnformeerd te worden.

Het is opvallend dat de terughoudende houding van locals in dorpen niet ervaren wordt in Gorredijk. Hierdoor kwam de rol van sociale inclusie op het integratieproces minder voor in dit onderzoek. wellicht heeft de grootte en het diverse karakter van Gorredijk hier een aandeel in gehad. Een implicatie voor vervolgonderzoek is dan ook dat de relatie tussen sociale inclusie en het integratieproces in een klein dorp nader onderzocht dient te worden. Hier heerst mogelijk ook meer antipathie van locals tegen nieuwkomers.

Doordat de lens van dit onderzoek op de casus Gorredijk is uitgekomen, is het de lokale context waarop beweringen gebaseerd zijn. Dit heeft invloed op de generaliseerbaarheid en overdraagbaarheid van de

informatie op andere contexten. Zo zijn de resultaten niet geheel in overeenstemming met die van kleinere dorpen. Door vervolgonderzoek in verschillende dorpen, van vergelijkbare grootte, of in één landelijke gemeente kunnen conclusies beter worden gegeneraliseerd.

Zo heeft deze casusstudie een relevante bijdrage geleverd aan de bestaande literatuur, met het uitbreiden van het concept integratie en het belichten van sociale cohesie en gemeenschapszin op het schaalniveau van buurten. Toch zijn er belangrijke limitaties waardoor vervolgonderzoek noodzakelijk is, zodat nieuwkomers in de toekomst beter ondersteund kunnen worden met thuiskomen in hun nieuwe woonplaats.

Literatuur

- Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS]. (2023). Groei en krimp per gemeente. [online] Centraal Bureau voor de Statistiek. Available at: <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/regionaal/groei-en-krimp>. [Accessed 21 Sep. 2023]
- Bijker, R.A., Haartsen, T. and Strijker, D. (2012). Migration to less-popular rural areas in the Netherlands: Exploring the motivations. *Journal of Rural Studies*, 28(4), pp.490–498. doi:<https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2012.07.003>.
- Costello, L. (2007). Going Bush: the Implications of Urban-Rural Migration. *Geographical Research*, 45(1), pp.85–94. doi:<https://doi.org/10.1111/j.1745-5871.2007.00430.x>.
- Coutin, M. (2022). *Life in the 'empty diagonal': The experiences and impacts of newcomers in rural France - A case study*. MSc Thesis, International Development Studies. Utrecht University.
- Forrest, R. and Kearns, A., (2000). Social cohesion and multilevel urban governance. *Urban studies*, 37(5-6), pp.995-1017.
- De Haan, H. (2006). *De stad in het dorp - Sociaal-ruimtelijke analyse van stad-platteland relaties in de Stedendriehoek Apeldoorn-Deventer-Zutphen*. Wageningen: Universiteit Wageningen. Available at: <https://edepot.wur.nl/21058>.
- Forrest, R. and Kearns, A. (2001). Social Cohesion, Social Capital and the Neighbourhood. *Urban Studies*, 38(12), pp.2125–2143. doi:<https://doi.org/10.1080/00420980120087081>.
- Galabuzi, G.E. and Teelucksingh, C., (2010). Social cohesion, social exclusion, social capital. Mississauga, ON: Region of Peel, Human Services.
- Gieling, J., Vermeij, L. and Haartsen, T. (2017). Beyond the local-newcomer divide: Village attachment in the era of mobilities. *Journal of Rural Studies*, 55, pp.237–247. doi:<https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2017.08.015>.
- Gustafson, P. (2014). Place Attachment in the Age of Mobility. In: *Place Attachment: Advances in Theory, Methods and Applications*. [online] New York: Routledge, pp.37–48.
- Haartsen, T. and Stockdale, A. (2018). S/elective belonging: how rural newcomer families with children become stayers. *Population, Space and Place*, 24(4), p.e2137. doi:<https://doi.org/10.1002/psp.2137>.
- Hans, L., Lamberink, J., Prins, L., Plegt, M., De Vries, P., Van Buren, N., Dorenbos, R., Reus, N. and Wassenberg, F. (2022). Van stad naar platteland - Wordt wonen op het platteland populairder voor kopers uit stedelijke gebieden? [online] Rijksoverheid.nl. Den Haag: Rijksoverheid. Available at: <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/rapporten/2022/03/31/van-stad-naar-platteland---wordt-wonen-op-het-platteland-populairder-voor-kopers-uit-stedelijke-gebieden/Van+stad+naar+platteland.pdf> [Accessed 15 Sep. 2023].
- Kadastrale Kaart (2023.). KadastraleKaart.com - Gorredijk [online] Available at: <https://kadastralekaart.com/wijken/gorredijk-WK008605> [Accessed 18 Oct. 2023].

- Kilpatrick, S., Johns, S., Vitartas, P. and Homisan, M. (2011). Mobile skilled workers: Making the most of an untapped rural community resource. *Journal of Rural Studies*, 27(2), pp.181–190. doi:<https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2011.01.003>.
- Mulunga, S.N. and Yazdanifard, R., (2014). Review of social inclusion, social cohesion and social capital in modern organization. *Global Journal of Management and Business Research*, 14(3), pp.14-20.
- Patten, E., O’Meara, P. and Dickson-Swift, V. (2015). Scoping review of the exclusion and inclusion of rural newcomers in community participation. *Australian Journal of Rural Health*, 23(3), pp.127–135. doi:<https://doi.org/10.1111/ajr.12188>.
- SA!. (2017). Groene Long op de schop. [online] Available at: <https://www.sa24.nl/nieuws/nieuws/23562/groene-long-op-de-schop> [Accessed 15 Oc. 2023].
- Steenbekkers, A., Vermeij, L. and Van Houwelingen, P. (2017). Dorpsleven tussen stad en land - Slotpublicatie Sociale Staat van het Platteland. [online] gezondeleefomgeving.nl. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau. Available at: <https://www.gezondeleefomgeving.nl/sites/default/files/2019-12/Dorpsleven%20tussen%20stad%20en%20land.pdf> [Accessed 17 Sep. 2023].
- Vermeij, L. and Gieling, J. (2016). *De dorpse doe-democratie - Lokaal burgerschap bekeken vanuit verschillende groepen dorpsbewoners*. Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Van Vliet, R. (2015). Omgevingsvisie 2015-2030 - Gemeente Opsterland. [online] Opsterland.nl. Beetsterzwaag: Weusthuis & Partners). Available at: https://www.opsterland.nl/_flysystem/media/8.1-omgevingsvisie-2015-2030.pdf [Accessed 18 Oct. 2023].
- Wessendorf, S. and Phillimore, J. (2018). New Migrants’ Social Integration, Embedding and Emplacement in Superdiverse Contexts. *Sociology*, 53(1), pp.123–138. doi:<https://doi.org/10.1177/0038038518771843>.

Bijlage A: Interview Guide

Allereerst wil ik u bedanken voor het meedoen aan dit gesprek over uw ervaringen in de eerste jaren dat u woont in Gorredijk om de socialiteit van deze gemeente te begrijpen. Ik onderzoek wat het effect is van de sociale samenhang in de dorpen en hoe dat bijdraagt aan iemands integreren in het dorp. Daarom wil ik u graag vragen naar uw ervaringen en ideeën. Neem tijdens dit interview gerust de tijd voor uw antwoord nadat ik u een vraag heb gesteld, en onthoud dat er geen foute antwoorden zijn. Het gaat om uw ideeën en meningen. Als u tijdens het interview vragen heeft of als er zaken verduidelijkt moeten worden, kunt u mij dat ook laten weten. Voordat we beginnen: vindt u het goed als ik dit interview opneem?

I: Achtergrondinformatie:

- Zou u zichzelf kunnen introduceren?
 - Naam, leeftijd, woonsituatie
 - Vorige woonplaats(en)/gemeente(s)
 - Hoe lang geleden verhuisd naar Gorredijk
 - Bent u werkende?
 - In welke branche werkt u?
 - Hoeveel kilometer woonplaats ligt van werk

II: Persoonlijke Motivatie en Belangen:

- Wat waren de belangrijkste redenen om te verhuizen naar [dorp]?
- Wat waren uw verwachtingen met betrekking tot uw leven in [dorp] in Opsterland?
- Heeft u veel contacten in het dorp?
- Bent u iemand die er vaak/graag op uit gaat in het dorp?
 - Maakt u vaak/graag een praatje met mensen hier?

III: Sociale Kenmerken van Opsterland

- Hoe zou u dit dorp omschrijven aan mensen wonend in een stad, of die [dorp] niet kennen?
- Hoe zou u het (sociale) karakter van uw huidige woonplaats beschrijven?
 - Bijv. relaties tussen burens en buurtbewoners, lokale betrokkenheid, dorpsactiviteiten
- Vanaf oudsher worden dorpen vaker gekenmerkt als sociale gemeenschappen, met een dorpsgevoel, in hoeverre herkent u [dorp] daar ook in?
 - Herkent u gemeenschappelijke normen en waarden in [dorp]?
 - Ziet u hier een dorpscultuur, die mogelijk verschilt van waar u eerder woonde?
 - In hoeverre herkent u bepaalde gedragscodes en ongeschreven (leef)regels binnen het dorp?
 - Worden deze naar uw idee ook nageleefd en 'gecontroleerd'?
 - En hoe?
- In hoeverre heeft u het idee dat de buurtbewoners verbonden en betrokken zijn met elkaar?

- Kunt u voorbeelden geven van situaties waarin er aan elkaar gedacht wordt of buren/buurtbewoners elkaar te hulp schieten?
- Misschien kent u zelfs situaties waarin de gemeenschap samenkomt om anderen te helpen?
- Kunt u voorbeelden geven van dorps- of gemeenschapsactiviteiten of evenementen binnen het dorp waarmee u bekend bent?
 - Doet u hier ook aan mee? (IV)
 - Zijn dit activiteiten die ook interessant zijn voor nieuwkomers?
 - Voelt u dat nieuwkomers in dit dorp actief worden betrokken in gemeenschapsactiviteiten?
 - Vindt u dat nodig/nuttig? (II)
 - Bent u bekend met lokale initiatieven of acties/activiteiten, opgezet/georganiseerd door de dorpsbewoners waarin samen wordt gewerkt om bepaalde dingen voor elkaar te krijgen?
 - Bijv. park opknappen, (verkeers)veiligheid, whatsapp groep
- Kunt u mij iets vertellen over hoe de gemeenschap omgaat met diversiteit?
 - Hoe denkt u dat er in dit dorp wordt gedacht en omgegaan met nieuwkomers?
 - Heeft u het idee dat de mensen hier nieuwkomers eerder verwelkomen of uit-/buitensluiten?
 - Voelt u dat nieuwkomers in dit dorp dezelfde mogelijkheden hebben als de mensen die hier al jaren wonen?

IV: Interactie en Integratie

- Vind je het belangrijk om genoeg mogelijkheden te hebben in het dorp om samen te (kunnen) komen?
 - Bijv. kroeg, kerk, dorpsfeest, buurtbbq
- Toen u hier net kwam wonen, voelde u zich welkom? En voelde u zich geaccepteerd door de lokale gemeenschap?
 - Hoe voelde u zich hierbij?
 - Kreeg/Krijgt u ondersteuning van dorpsbewoners als u het nodig had/heeft? (III/IV)
- Kunt u voorbeelden geven van situaties waarin u zich welkom voelde?
 - Of juist situaties geven van niet?
- Hoe zou u uw huidige positie in [dorp] omschrijven?
 - Voelt u zich onderdeel van de gemeenschap?
 - Vindt u het belangrijk om onderdeel te voelen, en zijn van, deze gemeenschap? (II)
 - Bent u content met uw sociale netwerk(en) in het dorp? (II)
 - Bent u zich verbonden gaan voelen aan de plaats?
 - Waaraan herkent u dat?
 - Heeft u een idee hoe dat is ontstaan?

V: Reflectie en Afsluiter

- Nadat u gesproken heeft over de sociale aard van het dorp, heeft u het idee dat de gemeenschap ervoor heeft gezorgd dat u zich hier beter op zijn plek voelde? Dat de gemeenschap onderdeel heeft uitgemaakt van dat deze plek uw 'thuis' is geworden?
 - Hoe?
- Kunt u mij nog eens vertellen hoe u uw dorp zou omschrijven voor iemand die hier niet vandaan komt.
- Als afsluiter; heeft u nog ergens wat aan toe te voegen? Of wilt u iets nog iets verder uitleggen/bespreken?
 - Of heeft u nog vragen voor mij?

Bijlage B:

Toestemmingsverklaring

Rijksuniversiteit Groningen

Deelname aan een semigestructureerd interview

Titel van het Project

Thuiskomen in Gorredijk: De rol van Sociale Cohesie en Gemeenschapszin in het Integratieproces van Nieuwkomers in een groot Fries dorp

Informatie onderzoeker

Naam: Peter van der Werf

E-mailadres: peter_vdwerf@outlook.com

Telefoonnummer: +31 620633313

Doel van het onderzoek

Dit onderzoek is gericht op het sociale karakter (d.w.z. De mate van sociale samenhang, gemeenschapszin en sociale inclusie) van Opsterlandse dorpen in kaart te brengen vanuit het oogpunt van mensen die relatief kort zijn gaan wonen in Opsterland. Om vervolgens duidelijkheid te krijgen wat de rol is van dit karakter op het integreren van nieuwkomers in deze gemeenschappen.

Procedure

Je bent uitgenodigd om mee te doen aan dit gesprek dat gemiddeld 30-45 minuten duurt. Waarin we het over uw ervaringen en percepties over het dorp gaan hebben, evenals uw interacties met de gemeenschap. Deze informatie zal van grote waarde zijn voor dit afstudeeronderzoek. Waaruit u niet direct voordeel haalt, maar het onderzoek zal zorgen voor meer kennis binnen dit onderwerp. Er wordt geen vergoeding geboden voor deelname aan dit onderzoek.

De gegevens die tijdens het interview worden verzameld, zijn bedoeld om inzichten te verkrijgen.

Mogelijk zullen er citaten uit dit gesprek terugkomen in de scriptie als deze van belang zijn, natuurlijk geanonimiseerd. Dit afstudeeronderzoek zal niet zonder vermelding gepubliceerd worden voor anderen om te lezen.

U krijgt de gelegenheid om uw transcriptie van het interview te bekijken, de door u verstrekte informatie te bevestigen, indien nodig eventuele verklaringen te verduidelijken en alle informatie te verwijderen die u niet in het onderzoek wilt laten opnemen. Indien geïnteresseerd kunt u daarvoor de onderzoeker mailen via bovengenoemd mailadres.

Mate van anonimiteit en vertrouwelijkheid

Door deel te nemen aan dit onderzoek, gaat u ermee akkoord om uw mening en ervaringen namens u te geven. Audio-opnamen worden bewaard tot de afronding van de scriptie en kunnen worden beoordeeld door de interviewer en de begeleider van de RUG. De onderzoeker zal op geen enkel moment informatie vrijgeven aan iemand anders dan individuen of instellingen die aan het project werken zonder uw schriftelijke toestemming. Alle data zal zonder echte naam en locaties verwerkt worden in het onderzoek, enkel de huidige woonplaats en leeftijd zal vermeld worden.

Vrijheid om zich terug te trekken

Het is belangrijk om te vermelden dat gedurende het gesprek u volledig in uw recht staat om terug te trekken uit dit onderzoek, zonder opgave van reden. Waarna er gezamenlijk wordt bekeken naar welke data wel en niet gebruikt zal worden voor dit onderzoek. Meedoen aan dit onderzoek is volstrekt vrijwillig.

Vrijheid om te vragen

Tijdens uw deelname aan dit onderzoek kunt u op elk moment vragen stellen. Mochten er na afloop van het interview nog vragen of opmerkingen naar voren komen, neem dan gerust rechtstreeks contact op via e-mail of telefoon. De contactgegevens staan hierboven vermeld.

Toestemming van de deelnemer

Ik heb het toestemmingsformulier gelezen en begrepen, en de aard van het onderzoek is aan mij uitgelegd, ik ga akkoord met deelnemen aan dit onderzoek.

Naam deelnemer:

Handtekening deelnemer:

Datum:

Onderzoeker

Ik heb de deelnemer geïnformeerd over het onderzoek en heb de mogelijke vragen beantwoord naar mijn beste weten.

Bijlage C: Codeerschema

De nieuwkomers	Verhuisredenen	Bekend in omgeving
		Roots
		Beschikbaarheid
		Ligging
		<i>Push</i> factoren
		Goedkoper
	Verwachtingen	Duidelijk beeld
		'Blind ingaan'
		Ruimte / Rust / Compact
		Omgeving
	Belang	Op zichzelf zijn
		Onder de mensen zijn
		Betrokken (willen) zijn: - Verenigingen - Organisaties - In contact komen
Ervaringen Gorredijk	Gorredijk omschreven	Veilig
		Overzichtelijk
		Gemoedelijk
		Laagdrempelig
		Praktisch
	Openheid*	Vriendelijk
		Toegankelijk
		Divers
		Nieuwsgierig
	Sociale controle	Behulpzaamheid / Elkaar helpen
		Omkijken naar een ander
		Aanspreken / Bespreken van overlast
	Verdeeldheid*	Vershil in cohesie per buurt
		'Eigen groepje'
		Eigen burens wel / niet kennen
	Bijeenkomsten en initiatieven	Buurtbijeenkomsten
		Dorpsbijeenkomsten

		Verenigingen
		BuurtWhatsapp
		Leefbaarheid verbeteren
	Inclusief	Welkom / Geaccepteerd voelen
		Vooroordelen stedelingen
		Fries / Nederlands gesproken
Positie in het dorp	Gorredijk 'te groot'	Geen gezamenlijke cultuur
		Niet betrokken en verantwoordelijk
		Geen gemeenschap
		Verdeeld
	'Niet actieve inwoner'	
'Onderdeel van'		